

MESLEK SEÇİMİNDE YETENEK, MESLEKİ İLGİ VE DEĞERLERİNİ TANIMA

2021-2022 EĞİTİM ÖĞRETİM YILI ÖĞRENCİ BİLGİLENDİRME YAYINI

Her insanın doğuştan getirdiği kendisine özgü yetenekleri, potansiyeli, farklı gizli güçleri vardır. İnsanlar yaşamları boyunca bu yeteneklerini ortaya koymak, kullanmak ve geliştirmek ister.

Bize bütün bu olanakları kullanabilmemizi sağlayacak olan mesleğimiz, yani işimizdir. Yapacağımız meslekten sadece maddi bir kazanç değil ruh sağlığımız için çok önemli olan psikolojik doyum (kazanç) elde edilmiş olacaktır. Bir çalışmada insanlara “Elinizde yaşamınızı rahat bir şekilde sağlayacak bir para geçse yine sevdiğiniz bir meslek üzerine çalışmak ister misiniz?” sorusunu yöneltildiğinde % 85 EVET yanıtı verilmiştir.

Sağlıklı bir meslek seçimi yapılabilmesi için şu üç unsurun göz önünde bulundurulması gerekmektedir;

A – Meslekleri ve Çalışma Alanlarını Tanıma.

B – Bireysel Özelliklerin (Faktörlerin) Tümü.

C – Bireysel Özellikler ile Mesleklerin Gerektirdiği Özelliklerin Uyumu.

EN İYİ MESLEK HANGİSİDİR?

Geçmişteki, şu andaki veya gelecekteki en iyi meslek özellik ve koşullarına en uygun olan, seni en çok tatmin edecek ve tüm yeteneklerini kullanarak kendini geliştirebileceğin meslektir.

- *Sevdiğiniz bir işi meslek edinirseniz, hayatta bir gün dahi olsa çalışmış olmazsınız. (Konfüçyüs)*

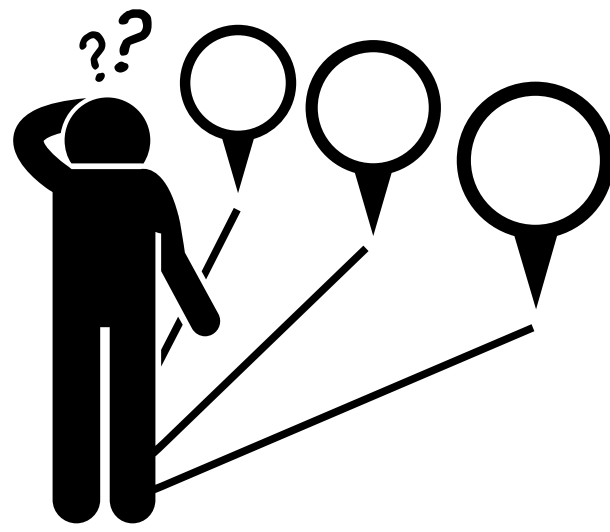
MESLEK SEÇİMİ VE MESLEKLERİN TANINMASI

“Meslek seçiminin ne kadar önemli bir karar olduğunun farkında mıyız?”

Meslek seçimi bizler için hayatımızda verdiğimiz en önemli kararlardan birisidir; belki de en önemlisidir. Çünkü seçilen meslek bizim hayatımızı ekonomik, sosyal, psikolojik, fizyolojik ve biyolojik yönüyle tümüyle etkilemektedir. Yaşamımızın ortalama 40 yılını bir mesleğe hazırlanarak ve icra ederek geçiriyoruz bu da hafta sonu tatilleri ve tatiller hariç yaşantımızın 10.000 gününü mesleğimiz ile ilgili etkinliklerle geçiriyoruz demektir (80.000 saat). Bir meslek kararımızı verirken bunun böyle olacağını hiç ama hiç düşünmüyoruz.

DOĞRU BİR SEÇME İŞLEMİ YAPABİLMEK, BAŞKA BİR DEYİŞLE SAĞLIKLI KARAR VEREBİLMEK İÇİN ;

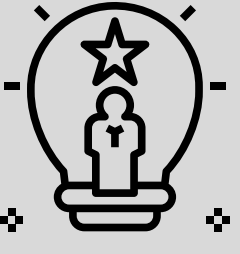
- Kişinin hangi işleri ne derece yapabildiğinin farkında olması, çeşitli konulardaki yeteneklerini doğru, gerçekçi ve ayrıntılı olarak değerlendirebilmesi,
- Kişinin bir eğitim ortamından, bir çalışma alanından , kısaca bir meslekten neler beklediğini açık ve net bir biçimde ifade edebilmesi,
- Mevcut seçenekleri inceleyip, başka seçenekler olup olmadığını araştırması,
- Seçeneklerin her birinin isteklerine ve koşullarına ne derece uygun olduğunu değerlendirerek; istenilir yönleri en fazla , istenmeyen yönleri en az ve erişme olasılığı en yüksek olana yönelmesi gerekir.

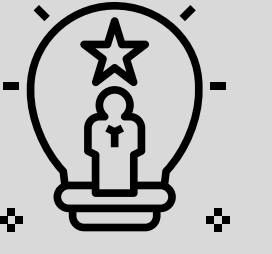
Meslek seçimi açısından bir kişinin kendini tanıması ; onun meslek seçiminde rol oynayan kişilik özellikleri yönünden kendini açık ve doğru biçimde değerlendirebilmesidir. Başka bir deyişle; kişinin her istediğini bilmesi ve isteklerine erişebilme gücünü iyi tanıması gerekir.

Yani;

- I- Hangi alanda ne düzeyde yeteneğe sahip olduğunu (**YETENEK**)
- II- Nasıl bir çalışma ortamında ne gibi işleri yapmaktan hoşlanacağını (**İLGİ**)
- III- Mesleğinden ne gibi yararlar beklediğini (**DEĞER**) bilmesi gerekir.

YETENEK

YETENEK

Yetenek; öğrenme gücü, belli bir eğitimden yararlanabilme gücü olarak tanımlanabilir. Yetenek; kalıtımla getirilen gizilgücün, eğitim ve çevre etkisi ile geliştirilmiş kısmını ifade eder. Böylece bir kimsenin belli bir yaşa kadar geliştirdiği becerilere bakarak onun yeni bir eğitimden ne kadar yararlanabileceği kestirilebilir. Bir kişi bir alandaki yeteneğini yani öğrenme gücünü tanımak için o güne kadar o alanda yaptığı çalışmalardan elde ettiği başarılarına bakabilir.

Geleceğinizi şekillendirecek olan mesleğinizi veya ona hazırlayan bir eğitim programını seçerken, hangi yetenek türüne, ne derece sahip olduğunuzu düşünmeli ve en çok sahip olduğunuz yeteneklerinizi kullanabileceğiniz çalışma alanını araştırmalısınız. Sahip olunan yetenekten farklı yetenek gerektiren bir alana yönelindiğinizde; o alanda başarı şansınız daha düşük olacak ve buna bağlı olarak mesleki doyumsuzluk yaşanacaktır. Bir kimsenin bir alanda ki yeteneğini yani öğrenme gücünü tanımalarının en kolay ve bilinen yolu; o güne kadar o alanda yaptığı çalışmalarda elde ettiği başarıya bakmasıdır. O halde; meslek seçme durumunda olan sizler; güçlü ve zayıf olduğunuz alanları dikkate almalı ve en çok sahip olduğunuz yetenekleri en fazla gerektiren meslekleri tercih etmelisiniz.

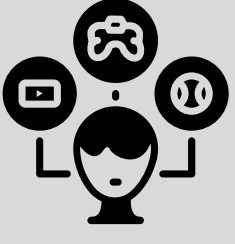
Örneğin;

Bir öğrenci okulda hangi konuları zorlanmadan, zahmetsizce öğrendiğine ve o konularda sınıfta öğretilenin üzerinde genellemeler yapabildiğine, hangi alanlarda ise; sadece derslerde kendisinden beklenenleri yerine getirebildiğine bakarak yeteneklerini az çok değerlendirebilir.

Genel akademik yetenek; Sözel, sayısal ve şekil-uzay ilişkileri yeteneği olmak üzere 3 tür yeteneği içeren bir kavramdır.

- **Sözel Yetenek:** Bu yetenek sosyal bilimlerde, dil bilim ve diğer insan bilimlerindeki başarı için gereklidir. Zengin bir sözcük dağarcığına ve çağrışım gücüne sahip olma, duygu ve düşünceleri, değişik sözcükler kullanarak etkileyici bir biçimde ifade edebilme, akıcı bir üslupla konuşabilme ve yazabilme, orijinal ve sanat değeri olan kompozisyonlar yazabilme.
- **Sayısal Yetenek:** Bu yetenek bütün temel bilimlerde, tıp, veterinerlik gibi sağlık bilimlerinde ve mühendislik alanlarında başarı için gerekli bir yetenektir.
 - Hesaplama:* Sayılarla dört işleme dayalı hesapları çabuk ve doğru bir şekilde yapabilme, bir işlemdeki hatayı çabucak bulabilme.
 - Sayısal Akıl Yürütme:* Matematik ilke ve kavramları kullanarak problemleri çözebilme, sayılar arasındaki ilişkileri görebilme.
- **Şekil-Uzay İlişkileri Yeteneği:** Bu yetenek; inşaat, makine, harita kadastro mühendisliği, mimarlık, endüstriyel tasarım, diş hekimliği gibi alanlarda başarı için gerekli bir yetenektir.
 - Şekil algısı:* Nesnelerin, resimlerin veya geometrik şekillerin detaylarını algılama, nesnelere, resimler veya şekiller arasında gölge, genişlik, boy vb. özellikler yönünden farkları görebilme.
 - Uzay İlişkilerini Görebilme:* Bir şeklin düzlem üzerinde ya da bir cismin uzayda döndürülmesi ile alacağı biçimi göz önünde canlandırabilme, açınımı verilmiş bir cismin kapalı halini görebilme veya tersini yapabilme.
 - Renk Algısı:* Renkleri tanıma, renklerdeki benzerlikleri ve farkları algılama, aynı renkteki iki cisimde ton farkını görebilme.
 - Bellek:* Sözcükleri, sayıları, sembolleri çabucak belleme ve uzun zaman hatırdan tutma.
 - Ayrıntıyı Algılama:* Çevredeki uyarıcıları ve aralarındaki farkları çabucak ve doğru bir şekilde algılayabilme.

İLGİ

İlgi, bir kimse herhangi bir zorlama olmadığı ya da kendisine bir ödül sözü verilmediği halde bazı faaliyetleri kendiliğinden yapıyor ve bundan doyum sağlıyorsa o tür faaliyetlere karşı ilgisi olduğu söylenebilir. Bir kimsenin ilgi duyduğu bir faaliyet alanı genellikle onun yetenekli olduğu alandır. İnsan ancak yetenekli olduğun alanda başarılı çalışmalar yapabilir. Bir kimsenin, giriştiği bir iş ya da bir çalışma alanında başarılı olması kişiye doyum sağlar. Böylece kişi aynı alanda tekrar çalışma isteği duyar. Buna karşılık kişinin girişimleri başarısızlıkla sonuçlanırsa istekleri kırılır ve o işi tekrar yapmak isteği duymaz olur

İLGİ TÜRLERİ

Temel Bilim: Temel bilim ilgisi Fizik, Kimya, Biyoloji gibi bilimlerin konularını oluşturan doğal olayları incelemek, Matematik konuları ile uğraşmak gibi davranışlarda kendini gösteren ilgi alanıdır.

Sosyal Bilim: Sosyal olayları incelemek ve nedenlerini araştırmak gibi davranışlarda ifadesini bulan ilgi alanıdır.

Canlı Varlık: Hayvan ve bitkilerin yaşayışını incelemekten, onları yetiştirip üretmekten zevk alma davranışları içerir.

Mekanik İlgi: Bu ilgisi yüksek olan kimseler çeşitli alet ve makineler yapmak, işletmek ve onarmak gibi faaliyetlerden hoşlanır.

İkna: Başkalarına düşüncelerini aktarma, belli bir amacı gerçekleştirmek için başkalarını etkileme gibi davranışları içeren ilgi alanıdır.

Ticaret: Alım satım işleri ile uğraşma, ticaret yolu ile kar elde etme, bir malı müşteriye tanıtmaya ve satma gibi faaliyetlerle ilgili alandır. Ancak ticarete ilgi duyan insanlar hangi meslekten olursa olsunlar, meslekleri ile ilgili bir ticarete yönelebilirler.

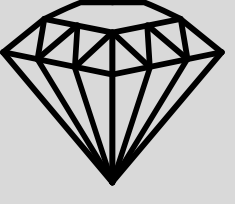
İş Ayrıntıları: Ayrıntılarla uğraşmaktan hoşlanma, her işi günü gününe yapma, bir yazı veya hesabı inceden inceye kontrol etme, her şeyi düzenli tutma gibi davranışlarda kendini gösteren ilgi alanıdır.

Edebiyat: Her türlü edebi eseri inceleme, eleştirme ve edebi eserler yazma gibi davranışlarda ifadesini bulan ilgi alanıdır.

Güzel Sanatlar: Bu ilgi alanı daha çok resim, heykel ve el sanatları ile ilgili eserleri incelemek veya bu tür eserler ortaya koymaya ilgili alandır.

Müzik: Müzik aleti çalma, müzik dinleme, beste yapma gibi davranışlarda kendisini gösterir.

Sosyal Yardım: Sosyal yardım ilgisi, hasta, yoksul ve sakat insanlara yardım etme ve onların sıkıntılarını azaltma gibi davranışlarla ilgili alandır.

MESLEKİ DEĞER

Meslek faaliyetlerinin sonunda beklenen doyum genellikle meslek değeri olarak adlandırılır. İlgilerin de belli faaliyetlerin yapılması sırasında yaşanan mutluluğu ifade eden bir kavram olduğuna değinilmişti. Ancak ilgi, faaliyetin özünden duyulan doyumunu, değer ise o faaliyetin yapıldığı ortamdan ve getirdiği toplumsal ödüllerden kaynaklanan doyumları içerir. İlgiler daha çok meslek alanlarından birine yönelişimizde rol oynayan kişilik özelliğimizdir. Değerler ise genelde belli bir meslek alanında iş ya da pozisyon tercihinde etkili olmaktadır. Bilindiği gibi belli bir meslek alanında çok değişik iş ve pozisyonlar vardır. Bunlar bireylerin değişik ihtiyaçlarına farklı düzeyde cevap verebilmektedirler. Değerleri yakından tanıyan bir kimse, bunlara uygun iş ve pozisyonlarına kolaylıkla bulabileceği mesleklere yönelebilir ve eğitimi sırasında kendini o pozisyonların gereklerine göre hazırlar.

DEĞER TÜRLERİ

Yeteneği kullanma ve geliştirme: Yeteneklere uygun işler yapma ve yetenekleri geliştirme.

Yaratıcılık: Özgün fikirler ortaya koyabilme ve bunları uygulayabilme.

İlgileri geliştirme: Hoşa giden etkinliklerde bulunma, ilgi çekici işler yapma.

İşlerin çeşitli olması: İş yerinde görevlerin değişiklik ihtiyacına cevap vermesi.

Kazanç: Çok para kazanma.

Düzenli ve kararlı bir yaşam sürme: İş saatlerinin ve elde edilecek gelirin düzenli olması.

Sosyal güvence: İşsiz kalmama, gelecekte rahat bir yaşam için kararlı bir gelire sahip olma.

İlerleme: Bilgi ve deneyimi geliştirerek meslekte üst konumlara geçebilme.

Ün-şöhret sahibi olma: Adını duyurma, herkesçe tanınan bir kimse olma.

Risk alma: Bazı tehlikeleri göze alarak daha çok kazanç, daha üst düzeyde mevki veya ün sahibi olabilme.

Liderlik: Başkalarını yönetebilecek bir konuma gelme.

Bağımsızlık: Kendi işinin sahibi olabilme, başkalarına bağımlı olmadan çalışabilme.

İş birliği: Başkalarına danışarak, sorumluluğu başkaları ile paylaşarak çalışabilme.

Toplumsal saygınlık: Toplumda saygın bir yer edinme, iyi bir mevki sahibi olma.

Yarışma: Başkaları ile yarışarak, başkalarına üstün olduğunu kanıtlama:

Bağımsızlık: bağımsız olabilme, işini başkalarına bağımlı olmadan istediği gibi yapabilme.

Özel yaşam: İşin, kişinin özel yaşamına zaman ayırabilme olanağı tanınması.

İkna: İşin başkalarını ikna edip, onları etkileyerek belli eylemlere yöneltme olanağı tanınmasıdır.

SEÇİM PUSULASI

Seçtiğim ilgi alanı veya alanları;

.....

Mesleki hedefim;

.....

Seçtiğim yetenek alanı veya alanları;

.....
.....
.....
.....
.....

Başarılı olduğum dersler: İlk 5 tanesini yazınız;

.....
.....
.....
.....
.....

Seçtiğim mesleki değer alanı veya alanları;

.....

Seçmeyi düşündüğüm alan/bölüm/dersler;

.....

Seçimlerinizin uyumlu olduğunu düşünüyor musunuz? Değilse lütfen sebebini yazınız;

.....

İlgi, yetenek ve değerlerini keşfedebilmek için Kendini Değerlendirme Envanteri'ni uygulayabilirsin.

Kendini değerlendirme envanteri maddelerini https://dosya.co/0jrdr73lz2ey/KENDİNİ_DEĞERLENDİRME_ENVANTERİ_SORULAR.doc.html üzerinden indirebilir, https://dosya.co/bwngitgyfbba/KENDİNİ_DEĞERLENDİRME_ENVANTERİ_İŞARETLEME_VE_SONUÇ_GRAFİĞİ.xls.html linkindeki excel hesaplama robotu ile cevapları girip grafik yorumlamasını inceleyebilirsin. Dilersen envanteri çözdükten sonra okul rehberlik servisimize danışıp envanter yorumlaması konusunda destek isteyebilirsin.